

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

55

שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א • פרשת נשא תשע"ב

לארץ. ובאמת מן השמים סייעוהו שיבוא לכאן, לשמוע את דרך הלימוד המתאימה בשבילו. והחליט לחזור לאמריקה לזמן החורף, ונכנס ללמוד בישיבה חשובה שם.

ושלח לי מכתב בסוף החורף כי הוא לומד את פשטות הגמרא עם הראשונים וגדולי האחרונים, בצורה קלה ופשוטה כמו שהוא אוהב, והוא נהנה מאד מזה, ואמנם בתחילה כולם צחקו ממנו, ואמרו לו כי בצורה כזאת יהיה עם הארץ ולא יהיה למדן, אבל הוא לא התחשב במה שצחקו עליו, והמשיך ללמוד בצורה קלה ומושכת לפי טבעו, ועכשיו כולם ניגשים לשאול אותו והוא עונה להם, כי הוא למד ויודע את כל המסכת, הכל בצורה פשוטה כמו משנה ברורה, והוא מאושר מאד מזה.

וכעבור כמה שנים הגיע אביו לארץ, וסיפר לי שהיה המשך לזה, שלמדו באותו החורף מסכת בבא בתרא ובנו סיים את כל המסכת, וניגש לאחד מראשי הישיבה שם וביקש ממנו שיבחן אותו על כל המסכת, והלה סירב באומרו כיצד בחור צעיר יידע כל מסכת בבא בתרא? אבל הוא לא התיימש אלא הלך לראש ישיבה אחר שם, והלה הסכים לבוחנו והתפעל מאד מידיעותיו, וסיפר בהתפעלות לראש הישיבה הראשון שסירב לבחון אותו, דע לך כי בחור זה יודע את סופה של המסכת כמו שאנחנו יודעים את תחילתה!

ולאחר נישואיו הגיע שוב לארץ, ולמד במשך תקופה בכולל חזון איש, ואחר כך חזר לאמריקה, ונעשה שם ראש כולל להוראה הלכה למעשה, וכעת הוא גם רב קהילה. כל זה מפני שלמד לפי טבעו וכפי משיכת לבו.

זוהי העצה שלא יהיה רפיון מתורה אחרי שבועות, ללמוד בצורה מושכת ומעניינת, לפי כוחו ולפי טבעו, שעל ידי זה יש דבקות בתורה, וההתמדה יותר גדולה, אבל צריכים גם לדעת ולזכור שיש איסור ביטול תורה, שהוא איסור חמור מאד, ואמרו חז"ל (סנהדרין צט, א) "כי דבר השם בזה" - זהו מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק.

ושמעתי ממו"ר הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל כשהגיע לישיבה, שאמר בשם הגר"ח מבריסק זצ"ל, שזה נאמר לא רק על מי שיכול ללמוד ואינו לומד כלל, אלא גם מי שיכול ללמוד עם יותר הבנה ובהירות, ויש לו אפשרות להתרכז יותר בלימודו, אם אינו לומד כמו שהיה יכול ללמוד, גם זה נקרא 'כי דבר השם בזה', שהוא מבטל תורה באיכות.

ועוד הביא כעין זה בשם הסבא מסלבדקא זצ"ל, לגבי מה שאמרו (ר"ה יז, א) פושעי ישראל בגופם קרקפתא דלא מנח תפילין, והיינו שאם אדם אינו מניח תפילין זה חטא חמור מאד, ואמר הסבא מסלבדקא כי הדברים שייכים לא רק במי שאינו מניח תפילין כלל, אלא גם אם אדם מניח תפילין בכל יום, אבל אין

הזכרנו בשבוע שעבר כי מה שיש כאלה שיש להם רפיון מתורה אחרי שבועות, הסיבה לזה מפני שעד עכשיו לא למדו מתוך אהבת התורה והרגשת נעימות ומתיקות התורה, רק מפני שהרגישו כי בימים אלו חייבים ללמוד יותר מן הרגיל, ולמדו מתוך כפייה עצמית ולא מפני שהלימוד מעניין ומושך, ומחמת זה לאחר שבועות מתעייפים ויש רפיון מתורה.

והעצה היא ללמוד מתוך אהבת התורה, ואמנם צריך שיהיה גם יראה, לדעת שיש איסור חמור של ביטול תורה, אך בשעת הלימוד עצמו אי אפשר לחשוב על היראה, שזה מפריע להתרכז כראוי במה שלומדים (וראה נפש החיים ד, י), רק לפני הלימוד צריכים לדעת ולזכור שיש איסור ביטול תורה וחייבים ללמוד, אבל בשעת הלימוד לומדים מתוך אהבה, מפני שהלימוד מעניין ומושך.

וכדי שהלימוד יהיה מעניין ומושך, צריך ללמוד בצורה המתאימה לפי כוחותיו, וכמו שאדם קורא סיפור שזה מרתק אותו, ככה צריכים ללמוד בצורה מושכת ומעניינת, ביישוב הדעת ולפי הכוחות, ועל ידי זה נהנים מהלימוד ולא מתעייפים, וממשיכים ללמוד בהתמדה גם אחרי שבועות, אבל אם מתאמצים יותר מהכוחות, המוח מתעייף, ומחמת זה יש רפיון מתורה.

כל גדולי הדור לומדים בשמחה וביישוב הדעת, ולא רק עכשיו אלא גם בצעירותם למדו ככה, בלי מתח, רק ניצלו את הזמן בשלמות, ולמדו בהתמדה ללא בטלה. כל המתמידים הידועים יש להם זמנים קבועים ומסודרים, אוכלים בזמן וישנים בזמן, ולומדים לפי הכוחות, והם שמחים ומאושרים עם מצב רוח טוב כל היום, וגם המתמידים שהיו לומדים עד כלות הכוחות, ולמדו ברציפות עד שהיו נרדמים, לימודם היה בשמחה וביישוב הדעת.

ומעשה שהיה לפני יותר מארבעים שנה, שהגיע לישיבה בחודש אלול תלמיד חדש מחוץ לארץ, ובאותו הזמן למדו בישיבה פרק מרובה ממסכת בבא קמא, וניגש אלי ואמר כי אינו נהנה מהשיעורים, ושאלתי אותו אם הוא מבין את מה שאומרים בשיעור, ואמר לי שהוא מבין אבל אינו נהנה מזה, ושאלתי אותו מאיזה לימוד הוא כן נהנה, ואמר שהוא נהנה ללמוד משנה ברורה.

ואמרת לי שהוא יכול ללמוד גמרא עם משנה ברורה, ואמנם אין משנה ברורה על מסכת בבא קמא, אבל יש שולחן ערוך חושן משפט, הלכות גניבה והלכות גזילה השייכים לפרק מרובה, ועל זה יש סמ"ע שמפרש ומוסיף הכל בקיצור כמו משנה ברורה ממש, הש"ך מאריך יותר בדבריו ודומה לתוספות, אבל הסמ"ע מקצר ודומה לפירש"י, ויכול ללמוד גמרא רש"י ותוספות עם שולחן ערוך וסמ"ע, ובצורה כזאת יינה מהלימוד כמו שהוא נהנה ממשנה ברורה.

ושאל אותי וכי בשביל זה באתי לפוניבז', הרי גם בחוץ לארץ הייתי יכול ללמוד ככה, ואמרת לי, נכון, אתה יכול לחזור לחוץ

זה בשלמות המצוה כמו שצריך להיות, הרי זה מעין קרקפתא דלא מנח תפילין, מפני שחסר לו בשלמות המצוה.

והיינו מפני שתפילין מקדשים את האדם, כי פרשיות התפילין יש בהם את כל האמונה ויצאת מצרים, וגם אנו אומרים ב"הנני מכוון" שלפני הנחת תפילין: "וציוונו להניח על היד שהיא נגד הלב לשעבד בזה תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך שמו, ועל הראש נגד המוח שהנשמה שבמוחי עם שאר חושי וכוחותי כולם יהיו משועבדים לעבודתו יתברך שמו", ואם האדם אינו משעבד תאוותיו, ומחשבותיו, וחושיו, וכוחותיו, לעבודת השם, זהו גם כן מעין קרקפתא דלא מנח תפילין.

מחשבות הם יותר מדבור, כי דיבור אדם יכול לדבר משפה ולחוף, ויכול לומר דרשות כשהוא בעצמו מתנהג להיפך מזה, וסיפר לי אחד ששמע ממישהו דרשה על מידות טובות, ולא היה מסוגל לשמוע אותו, מפני שהוא בעצמו לא היה בעל מידות טובות, אבל מחשבה היא בפנימיות, וכשאדם חושב מחשבות קדושות, זה משפיע עליו ומקדש אותו.

מלימוד תורה לא מפסידים!

ונזכיר דבר אחד במעלת עסק בתורה, ממה שראיתי מכבר בספר 'בניין עולם'. [ספר זה יש עליו הסכמה ממרן המשגיח האור יחזקאל זצ"ל, והוא ספר נפלא, ורוב הדברים שם אינם מהמחבר, אלא מביא מדברי הראשונים והאחרונים במעלת לימוד התורה, ונקרא 'בניין עולם' על פי מה שאמרו (ברכות סד, א) "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך לימודי השם ורב שלום בניך אל תיקרי בניך אלא בוניך", תלמידי החכמים שעוסקים בתורה הם בוני העולם].

והביא שם בעניין מה שכתוב (וי"ד רסה, יב) שמי שאינו הולך לסעודת מצוה כשמזמינים אותו הרי הוא כמנודה לשמים, וכתב שם בפתחי תשובה (סי"ק י"ח) שמטעם זה אין מזמינים לסעודת ברית "כי אולי לא ילכו מטעמים המתהווים, ויהיו חס ושלום בכלל נידויו".

וכתב בבניין עולם כי זהו רק בזמן שאינו עוסק בתורה, אבל מי שיושב ולומד באותו הזמן, גם אם מזמינים אותו ואינו הולך לסעודה אינו בכלל נידוי, מפני שלימוד התורה הוא יותר מסעודת מצוה, והעוסק בתורה פטור ממצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים, ואין לחשוש ממה שלא השתתף בסעודת המצוה, כי באותו הזמן הוא עוסק בתורה, ומלימוד תורה לא מפסידים.

ועוד הביא בזה משו"ת מהרש"ג שכתב: "ועובדא ידענא כשלמדתי אצל מורי הגה"צ בעל מהר"ם שיק זצ"ל ולעת חתונתי הלכתי להיפרד ממנו ליטול ממנו ברכתו, אמר לו קני ע"ה שהיה מבעלי בתים החשובים בעיר חוסט, שיאמר לי שלא אלך על כל הסעודות והשמחות, ואמר לי מורי זצ"ל הנ"ל בלשון אשכנז: 'אז מען זיצט אין מען לערנט האט מען קיין מאהל נישט קיין חרטה' [בלשון הקודש: 'כשיושבים ולומדים לא מתחרטים אף פעם'], ומאז הרבה פעמים נזכרתי בדבריו הקדושים וראיתי בניסיון כי הם אמיתיים ונכונים".

וסיפר לי אברך מעשה שהיה עימו בימים אלו, שבנה בנייה בלתי חוקית בביתו, וכבר יותר משנה שהוא משתדל לקבל מהעירייה, אישור לכך ואינו מצליח, והחליט לקבוע פגישה ישירה בעירייה,

וקבע את הפגישה לשעה אחת עשרה וחצי באמצע סדר א', וכשעמד לצאת פגש בו חבר והסביר לו כי מלימוד תורה לא מפסידים, ולא כדאי לו לבטל תורה ולצאת באמצע הסדר, והחליט לשמוע בקולו ולהישאר ללמוד עד סוף הסדר.

וכשנגמר הסדר פנה ללכת לעירייה בידועו שהמשרדים נסגרים בשעה מוקדמת, וכשהגיע אמרו לו כי המפקח כבר הלך לביתו, ויצא למסדרון מאוכזב, והנה הוא רואה את המפקח מגיע לקראתו - אחרי שכבר הלך לביתו חזר שוב לעירייה - ושאל אותו מה הוא צריך, וסיפר לו שהוא מחכה לאישור מהעירייה, ומיד בלי לשאול שאלות הוציא עבורו אישור שכל הבנייה חוקית ומאושרת, וראה בזה את ההשגחה בזכות התורה, וכמו שאמרו חז"ל (ע"ז יט, ב) כל העוסק בתורה נכסיו מצליחים.

והנה אמרו חז"ל (סנהדרין כו, ב) למה נקרא שמה תושייה מפני שהיא מתשת כוחו של אדם, ושמעתי בשם הגר"א כי זהו רק בתחילה לפני שאדם רגיל ללמוד, וכמו שכתוב (משלי ח, יד) "לי עצה ותושייה אני בינה לי גבורה", והיינו כי אמנם התורה שהיא "עצה ותושייה" מתשת את הכוחות, מפני שהמקבל עול תורה תש כוחו, אבל אחרי שאדם מתחיל ללמוד אזי "אני בינה לי גבורה", כשאדם כבר עוסק בתורה בדרגה של 'בינה' זוכה לגבורה, שגם כוחות הגוף מתחזקים בגבורה אמיתית.

וכן מה שאמרו חז"ל (ברכות סג, ב) "מנין שאין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באוה"ל", שמעתי בילדותי מאחד שלמד בסלבודקא כי הכוונה בזה שהוא ממית את 'עצמו', היינו שממית את עצמיותו, שהוא בריא ויש לו כוח, אבל הוא יודע ומאמין שכל מה שיש לו אינו מכוחו אלא מן השמים.

ונמצא שאין זה קשה להיות דבוקים בתורה גם אחרי שבועות, אם לומדים בצורה מושכת ומעניינת, כל אחד לפי כוחו ולפי טבעו, וכבר סיפרתי שהיה כולל מיוחד לאברכים שאינם מתמידים, ובא אחד ולמד איתם הלכות הנוגעות למעשה, ומאז נהפכו להיות מתמידים, מפני שלימוד ההלכה היה מתאים להם, ועל ידי זה קיבלו טעם בלימוד, והתחילו גם ללמוד גמרא בצורה שנהנים ממנה.

יש לנו דרך קלה ונעימה להיות דבוקים בתורה, והעיקר שלא יהיה ביטול תורה, צריכים לפחד מביטול תורה, והעצה לזה ללמוד ספרי מוסר בכל יום, אם יש לאדם קביעות יומית בספרי המוסר זה משפיע מאד והוא חי חיים מאושרים, כל ספרי המוסר משפיעים, ובפרט ארבעת ספרי המוסר הידועים, שערי תשובה, מסילת ישרים, אורחות צדיקים וחובות הלבבות.

יהי רצון שנזכה לסייעתא דשמיא!

לעילוי נשמת
הרבנית גיטא פייגא קרול ע"ה
בת רבי יעקב זצ"ל
נלב"ע י"א סיון תשס"ב
תנצב"ה